

Een brokje historie uit het Zennedal 2

De “Senna” te Weerde (1)

In een vorige bijdrage hebben we breedvoerig gehandeld over de romeinsche en oude banen te Elewijt en omliggende. Alvorens aan te vangen met een kleine studie over de Zenne, willen we de voornaamste punten even overlopen om ons geheugen een weinig op te frisschen.

Om het Romeinse kamp van Elewijt te verbinden bij middel van degelijke banen en over den kortst mogelijke afstand hebben onze indringers de noodzakelijkheid ingezien van de indijking der toenmalig 1000 m, breede rivier “de Zenne”.

Het huidige grondgebied van ons dorp was in de pré-romeinse tijden grotendeels bedekt met water, alleen het hoger gelegen deel (Ketelveld) bleef vrij.

Stellen we ons de werken voor die de romeinen moeten uitgevoerd hebben om nevens de ingedijkte Zenne een breeden verkeersweg aan te leggen. Te Weerde werd ze ingedijkt tot op 800 meter van het diepst der oude bedding, waar nu de Bare-beek loopt en op wier oevers Romeinsche graven gevonden werden. De huidige ingedijkte Zenne ligt dus op verre na niet in het diepst der oude bedding, maar op een 800 meter naar den linkeroever toe.

Aan deze indijking heeft Weerde zijn naam ontleend: deze toponiem komt van het oud-frankische woord WARID of WARTH en beteekent eiland; ofwel van WARDEN w.z. bewaren, 'n moerassige weide omringd met een omheining, 'n werd.

Onze voorvaderen vestigden zich niet in de onmiddellijke nabijheid der rivier, maar wel op èn hondertal meter. Het schijnt zelfs dat de allereerste bewoners hun woningen hadden opgeslagen op het Ketelveld en Galgenberg, alwaar verschillende Romeinsche voorwerpen gevonden werden, en die zich later korter bij de groote baan hebben gevestigd (romeinsche baan; Vilvoorde-Eppegem-Elewijt).

Hier hebben we dus te doen met een vrije nederzetting en een dorp vond dus zijn oorsprong in de aloude vici t.t.z. waar een groep vrije mensen zich hadden gevestigd, en daar deze vici (ook in 't algemeen aan een groote baan gelegen waren), moesten deze onvermijdelijk de komst van een zendeling uitlokken, vermits de genaakbaarheid en min of meer grote vruchtbaarheid van zulke nederzetting aan zijnen zielenijver eenen vruchtbaren bodem aanboden.

In vele dorpen staat de kerk op 't uiteinde of de grens der parochie. Dit is veelal te wijten aan het feit dat in vroegste tijden de vrije Francken hun woningen en bijgebouwen rond een middenpunt aaneensloten. Enkele honderden meter van de bewoonde plek lag nog grond die gemeene eigendom was en door de gemeenschap geschonken werd om er een kerk of kapel op te bouwen (bv. Weerde, Zemst, Eppegem, Elewijt e.a.)

Voor vele eeuwen was de Zenne bevaarbaar en ook zeer vischrijk. In de Xe eeuw is er zelfs een groote twist ontstaan tussen de inwoners van Werda en Sempse nopens de vischvangst in de Senna.

In't jaar 1242 gaf Waltherus Berthout (1219-1243) de visserij aan de kloosterlingen van Leliëndaal.

“Ten jare 1242 heeft Waltherus Berthout, advocaat oft beschermheer van Mechelen (voogd te Mechelen of Koninklijk rechter aen dezelve toegestaen ende gegeven de visscherije van Brugge van Werda (sluis) tot aan de kercke van Leest. Welk geschenk hertog Henricus in hetzelfde jaer bevestigde” (Stadarchief Mechelen)

Deze kloosterlingen hadden ook het vischrecht op de Zenne vanaf de brug te Eppegem tot aan de Weerdesluis. De kloostergemeente liet ze over aan Gilles, wettigen zoon van Daniël, heer van Bouchout.

In den tijd dat de Zenne bevaarbaar was, beoefende een groot aantal inwoners van Weerde en Zemst den harten stiel van scheeptrekker. Op 24 December verloren ze een proces tegen hun konfraters van Vilvoorde. Tijdens de regeering van Filip den Goede, werd, op bevel der rekenkamer van Brussel, het rivierbed, tusschen Vilvoorde en het kasteel Relegem te Zemst herlegd. De oude bedding werd te koop gesteld en bracht 28 ponden, 4 centen en 5 penningen op.

Vele wijzigingen werden in den loop der tijden toegebracht; bochten geslecht, kunstbedden gegraven,. Aan de drie bruggen te Weerde heeft men nog een specimen van “half verricht werk”: vroeger was er een groote kromming, bij het aanleggen der spoorlijn naar Hofstade in 1906-1907 werd er een recht bed gegraven. Het oude bleef liggen, in het midden werd het aangevuld (spoorweg). Als herinnering liggen daar nu nog altijd twee poelen onaangenaam te geuren, verborgen onder het groen der accasia's, die er weelderig groeien! 't Is nu het forum der kikvorschen en 's avonds ook hun concertdal.

In 1880-81 werd een hulpbed (*voor de Zenne n.v.d.r.*) gegraven door het laagste gedeelte der gemeente: men volgde omtrent het bed der Leybeek. Alzoo wilde de stad Brussel een vluggeren afzet van het water bekomen, belet door de menigvuldige kronkelingen der Zenne, te Weerde, doch dit werk is gansch nutteloos geweest. De veel te zwakke dijken konden niet weerstaan aan den snelle vloed der Zenne en na enkele jaren werd de zoogezegde “Nieuwe Zenne” opnieuw ingedamd aan beider uiteinden.

Verleden jaar (*1936 n.v.d.r.*) is men begonnen met de betonnering dezer Nieuwe Zenne. De dijken worden op gansch hun lengte versterkt door betonwerken en het water zal opnieuw het bed dezer rivier moeten volgen.

Hooger hebben we gemeld dat de Zenne zeer vischrijk was, tot voor een dertigtal jaren. In het begin onzer XXe eeuw werd het water bevuild door de fabrieken opgericht in de omgeving der Hoofdstad, ook deze laatste stortte haar overtolligheden in onze vroeger zoo zuivere rivier. Te samen met haar belangrijkheid voor de scheepvaart en de vischvangst heeft ze ook haar aangename zijde ingeboet en is ze een faktor van luchtverpesting geworden.

In ons zoo goed bewaarde gemeentearchief vinden we ook enkel aanduidingen aangaande overstromingen veroorzaakt door overvloedige regens.

In 1820 was gansch het laaggelegen gedeelte van Weerde en Elewijt overstroomd. In 1850, van 27 Januari tot 7 Februari, stonden verschillende woningen, schuren en stallen, ook land en vruchten onder water. Ook de spoorwegbrug te Zemst had veel geleden en kon niet meer

als dusdanig gebruikt worden. Gedurende de maand September van hetzelfde jaar overstroomt de Zenne een tweede maal; *“de schade is aanzienlijk”* werd er geboekt.

Voor enkel jaren (1928) overstroomde de Zenne een laatste maal. Honderden Ha. Bouwgrond werd onderwater gezet, doch in de toekomst zal dit niet meer gebeuren. Eens de werken aan de Nieuwe Zenne beëindigd zijn, zal het water deze bedding moeten volgen, en hebben we geen overstromingen meer te vreezen, die de kalmte en rust in ons dorpje zullen komen storen.

Nota – Er is nog geen oplossing gevonden betreffende de betekenis van den naam “Zenne”, die zeer oud en van Keltische oorsprong is. De oude vormen “Senna” en “Sunia” vindt men teug in Zuene en in Soniënbosch. (Eig. sch. En de Brab. Anderlecht n. 12-36).